

Sammandrag av enkäten om anlåtande av en strålskyddsexpert

Hösten 2020 skickade strålsäkerhetsdelegationen en enkät till verksamhetsutövarna om användningen av en strålsäkerhetsexpert (STA). Stort tack till alla som svarat på enkäten! STA-enkäten skickades till alla innehavare av säkerhetstillstånd och besvarades av sammanlagt knappt 30 procent, dvs. 644 tillståndshavare. Av dessa var cirka hälften sådana som använder strålning inom hälso- och sjukvården, industrin och forskningen. Det fanns respondenter från alla landskap, de flesta var från Nyland (27 procent) och därefter följde Norra Österbotten och Egentliga Finland (10 procent vardera). Av respondenterna hade 471 identifierat sig och bland dem fanns stora och små, privata och offentliga aktörer på en mycket bred skala.

För omkring 70 procent av aktörerna har en strålsäkerhetsexpert eller en leverantör av STA-tjänster utsetts och 15 procent har annars beskrivit användningen av en strålsäkerhetsexpert. Om organisationen har flera tillstånd används samma strålsäkerhetsexpert för största delen (58 procent) av tillstånden. Oftast (64 procent) är strålsäkerhetsexperten en annan person än den strålsäkerhetsansvarige (STV) för tillståndet och i regel (58 procent) en utomstående expert. Det vanligaste sättet att hitta strålsäkerhetsexperten var de egna nätverken och rekommendationerna, näst vanligast var att hitta experten på STUKs webbplats eller annars på nätet. Ungefär hälften av respondenterna har slutit ett kontinuerligt avtal med strålsäkerhetsexperten, medan en fjärdedel meddelade att ett separat avtal kommer att ingås för varje uppgift. Största delen av de övriga torde vara verksamhetsutövare som har en strålsäkerhetsexpert som arbetar i den egna organisationen.

Av organisationerna upplevde 65 procent att de hade mycket stor eller måttlig nytta av att använda en strålsäkerhetsexpert. De som inte kände att de hade nytta av att använda en strålsäkerhetsexpert nämnde bland annat att verksamheten var liten eller etablerad, men även att experten inte tillför organisationen någon ny kunskap och att användningen av experten snarare ökar byråkratin. Cirka hälften (48 procent) av respondenterna ansåg att kostnaderna för användningen av strålsäkerhetsexperten var rimliga i förhållande till deras verksamhet, medan 13 procent ansåg att kostnaderna var för höga. I synnerhet de små aktörerna (t.ex. små veterinärstationer) upplevde de extra kostnaderna för strålsäkerhetsexperten som orimligt stora i förhållande till verksamheten.

I de öppna svaren i enkäten framkom att STA-/STV-systemet ofta ansågs vara förvirrande och man ville ha ordentliga, tydliga anvisningar av STUK till exempel på STUKs webbsidor: när ska en strålsäkerhetsexpert användas och när behövs det ingen? Var hittar man en strålsäkerhetsexpert? Hurdant avtal borde man göra med experten? Ska experten vara anställd hela tiden eller endast när det finns behov? Hurdana prisrekommendationer finns det för tjänsterna? Man hoppades också att en STA-utbildning snart skulle komma i gång och att befintliga strålsäkerhetsexperter skulle få en utbildning som förenhetligar verksamheten. STUKs roll i det nuvarande systemet fick också en del kritik: man upplever att STUK inte längre ger råd och har lagt ut sitt arbete till strålsäkerhetsexperterna utan att sänka sina egna priser och att systemet endast har underlättat STUKs arbete.

Strålsäkerhetsdelegationen har gått igenom resultaten på sitt möte och diskuterat de åtgärder som enkäten föranleder. Till dessa hör säkert till exempel att förbättra olika anvisningar. Resultaten av enkäten har också kommit till STUKs kännedom via delegationens experter. Strålsäkerhetsdelegationen har för avsikt att förnya STA-enkäten 2022, då praxis enligt den nya strålskyddslagen redan har varit i kraft en längre tid och verksamheten därmed är mer etablerad och förenlig med den nya lagen.